

<https://stamps.umich.edu/events/pan-gongkai-melt> (дата звернення: 27.11.2023).

4. Дунлінг Ван (Wang Dongling 王冬齡) «Спосіб, яким можна говорити». Каліграфічний перформанс – фото події. URL: <https://www.vam.ac.uk/blog/asia-department/the-way-that-can-be-spoken-calligraphic-performance-by-wang-dongling> (дата звернення: 25.11.2023).

3. Xiang L., Gee L. L. S. THE IMPORTANCE OF LINES: THE MODERN CALLIGRAPHY OF WANG DONGLING AND QIU ZHENZHONG. SSRN Electronic Journal. 2021. URL: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3800559> (дата звернення: 17.11.2023).

5. Сюй Бін, «Книга з неба» (Xu Bing 徐冰 Tian shu 天書), бл. 1987–91. Інсталяція книг та сувоїв, надрукованих із різьбленого дерева типів вигаданих символів, тушшю на папері, розміри змінні. Вигляд інсталяції в Музеї мистецтв Блантона, Техаський університет в Остіні, 2016 р. Надано студією Xu Bing. URL: <https://conasur.com/rivers-and-words-forever-flowing-calligraphy-in-contemporary-art/> (дата звернення: 23.11.2023).

6. Гу Венда (Gu Wenda 谷文达) проєкт «Об'єднані Нації», 1999-2000. URL: <https://artsandculture.google.com/asset/united-nations-series-china-monument-temple-of-heaven/qAEKdGptiiRNJw?hl=zh-cn> (дата звернення: 23.11.2023).

УДК 658.018

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-347-0-34>

Сумченко І. В.

ORCID: 0009-0006-6423-908X

кандидат філософських наук, доцент,

доцент кафедри культурології

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ ДО ПРИРОДИ В КИТАЙСЬКІЙ КУЛЬТУРІ: ТРАДИЦІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Ключові слова: природа, гармонія, відповідальність, Китай.

У сучасному світі все більшій уваги приділяється свідомому та відповідальному ставленню до природи, і Китай у цьому випадку не є винятком. Зараз у цій країні спостерігається зростання екологічної

свідомості серед населення, а також національних і міжнародних ініціатив щодо збереження навколишнього середовища.

Екологічний чинник відіграв важливу роль у формуванні китайської культури протягом тисячоліть. Китай був традиційною сільсько-господарською країною, тому люди залежали від природних ресурсів і погодних умов для забезпечення свого життя. Така залежність стимулювала людей пристосовуватися до навколишнього середовища та шукати способи його оптимального використання.

Китайська культура також містить елементи використання традиційних технологій і матеріалів для збереження навколишнього середовища. Наприклад, дерев'яні будинки зберігають прохолоду влітку та тепло взимку, що дає змогу економити енергію. Традиційні методи збирання дощової води та використання сонячної енергії також є популярними в Китаї та інших країнах Азії.

У китайській культурі існує концепція фен-шуй, яка зосереджується на осмисленні гармонії між людиною та довкіллям. Фен-шуй описує, як енергія взаємодіє з навколишнім середовищем, і навчає, як максимально використовувати природні елементи та взаємодіяти з природою в гармонії, щоб досягти балансу й успіху у житті.

У китайській філософії існують такі поняття, як «тянь» (небо), «ді» (земля) та «рен» (людина), які взаємодіють між собою. «Тянь» та «ді» вважаються першоосновою всього живого, а, відповідно, «рен», на якій сходяться Небо та Земля, контролює природні ресурси, зокрема їх використання, зберігаючи баланс і тим самим гармонію. Отже, з людиною пов'язана посередницька місія та космологічна функція. Це відображається в етиці й поведінці китайців, які забезпечують збереження природи та довкілля.

Концепція гармонії з природою є важливою складовою китайської культури та філософії. Вона відображає прагнення людей до гармонійного взаємозв'язку з навколишнім середовищем та взаємодію між людиною та природою.

Згідно із цією концепцією, людина має жити в гармонії з навколишнім середовищем, дотримуючись певних етичних і моральних принципів. Вона має дбайливо поводитися з природою та її ресурсами, зберігаючи їх для майбутніх поколінь.

Цікаво, що китайські художники розглядають пейзаж не тільки як відображення природи, але й як символ глибинних релігійно-філософських уявлень. Гірські та водні мотиви в Китаї вже стали традиційними і мають багато значень. У китайському мистецтві важливо не тільки зображення самого пейзажу, а й сприйняття рівноваги протилежностей, таких як широкий простір і маленька фігура людини. Тут увага приділяється не тільки деталізації кожного елементу

пейзажу, але й загальному відчутті його гармонії. Тому в китайському мистецтві часто зустрічається відображення природи без зайвої докладності, або ж користуються прийомом «білого простору», коли важливу роль відіграє самий порожній простір між елементами.

Концепція гармонії з природою базується на традиційній китайській філософії, зокрема на ідеях Лаоцзи, Конфуція та Цзінь Шу. Лаоцзи, наголошував на тому, що людина повинна слідувати природі, а не протиставляти себе їй, тоді вона досягне гармонії. Дуже важливо слідування закону дао для досягнення спокою та задоволення цим станом. Втручання в соціальні стосунки і природу вважається недопустимим, а люди повинні розвивати свідомість і самовдосконалюватися. Найкращим способом знайти себе є повернення до початкового стану гармонії з природою, де переважає відсутність неприємних почуттів і приниження. Великі істини проявляються у простих речах, тож важливо, щоб люди зрозуміли та використовували ці принципи у своєму повсякденному житті. Конфуцій, зі свого боку, наголошував на важливості поваги до природи та взаємодії з нею, він підкреслював, що, спостерігаючи та наслідуючи закономірності та ритми природи, люди можуть досягти особистого зростання та культивувати добродісну поведінку. Цзінь Шу вчив, що людина має бути збалансованою та гармонійною, як природа.

Концепція гармонії з природою має важливе значення для сучасного Китаю. Китайський уряд використовує цю концепцію у своїх програмах збереження природи та розвитку сталого господарства. Наприклад, в 2014 році уряд Китаю оголосив про плани збереження екосистем Янцзи та Хуанхе, зокрема, шляхом зменшення викидів шкідливих речовин у повітря та воду.

За останні роки Китай прийняв численні законодавчі та регуляторні заходи для зменшення викидів та покращення якості повітря та води. У 2020 році Китай оголосив про план досягнення карбонової нейтральності до 2060 року, що є важливим кроком у боротьбі з кліматичними змінами. Крім того, у Китаї створено численні програми з енергоефективності й екологічності, які допомагають підтримувати збалансований розвиток міст і промислових зон.

У китайському суспільстві також з'являються нові екологічні рухи й ініціативи, які залучають молодь і широку громадськість до збереження природних ресурсів і збереження екосистем. Наприклад, у Китаї проводяться акції збору сміття в прибережних зонах і на водоймах, організовуються заходи зі збереження та захисту традиційної китайської архітектури та ландшафтного дизайну, які є частиною національної спадщини.

Отже, тема поважливого ставлення до природи та її збереження займає важливе місце в китайській культурі та має глибокі корені у традиційних філософських концепціях і практиках. Сьогодні ця тема стає все більш актуальною в умовах зростання екологічних проблем і викликів і вимагає від людей не тільки теоретичного розуміння, але й практичних дій у збереженні та відновленні навколишнього середовища.

УДК 141.1

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-347-0-35>

Урусов В. Б.

ORCID: 0009-0006-1030-136X

кандидат історичних наук,

доцент кафедри нової та новітньої історії зарубіжних країн

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ КОНЦЕПЦІЇ «КИТАЙСЬКОЇ НАЦІЇ» З ЧАСІВ ДИНАСТІЇ ЦІН ДО СЕРЕДИНИ ХХ СТ.

Ключові слова: Китай, Китайська Республіка, китайська нація.

За часів династії Цін було створено передумови появи концепції «китайської нації» в Китаї. На основі зміни давніх концепцій, таких як «Китай» – 中国, 中华 і «китаєць» 中国人 і засвоєння «іноземної сучасної концепції «нації»», Лян Цічао [3], Ян Ду та інші на початку ХХ століття сформуvalи сучасну концепцію «великої нації» – 大民族, яка об'єднує в одне ціле всі національності Китаю» і у цьому сенсі першими використали термін «китайська нація» 中华民族.

Становлення та поширення сучасної концепції китайської нації відбувалось у початковий період Китайської Республіки. Заснування Китайської Республіки створило умови для чіткого формулювання поняття «китайської нації» та його загального визнання. Інтеграція п'яти національностей і сприяння рівноправній інтеграції національностей стали консенсусом різних політичних сил у ранній період Китайської Республіки. У перші роки Китайської Республіки сучасна концепція китайської нації в основному сформувалася. Після руху 4 травня, особливо після 20-х років ХХ століття було сформовано загальну концепцію китайської нації. Термін «китайська нація» було вписано в